

INLEIDING

Het is ieder jaar zo: vanaf 1 november mag je – dat zeggen mensen die deskundig zijn op het gebied van geneeskrachtige kruiden – geen wortels meer uit de grond trekken. De geneeskrachtige kruiden moeten in de stille wintertijd met hun wortels de helende kracht uit de donkere grond trekken. De wortels hebben de stilte van de aarde nodig, maar ook de moederlijke kracht die wordt voortgebracht door de grond. Ze willen met rust gelaten worden om kracht te kunnen putten in het duister van de aarde. Vanaf 1 november golden wortels als iets wat heilig is. Ze golden als iets wat je niet aanraakte, maar vol eerbied in de aarde liet rusten.

De biologie vertelt ons dat wortels aan de ene kant de plant in de aarde verankeren en aan de andere kant water en daarin opgeloste voedingszouten uit de aarde opnemen om de plant te voeden. Maar wortels geven ook stoffen af aan de aarde en zijn daarom ook goed voor de grond.

Wortels worden tegelijkertijd bedreigd. Schadelijke zwammen kunnen ze aantasten en een wortelbrand of wortelschimmel veroorzaken. En wortelvliegen kunnen de wortels schade berokkenen. In het sprookje *De duivel met de drie gouden haren* moet een jongen – het gelukskind van een arm vrouwtje – een raadsel oplossen. Hij moet ontdekken waarom een boom die andere jaren steeds gouden appels droeg, nu niet eens meer bladeren voortbrengt. De duivel

geeft hem de oplossing: aan de wortel knaagt een muis. Wanneer je de muis doodt, dan zal de boom weer gouden appels dragen. Maar als de muis er nog langer aan knaagt, dan verdort de boom helemaal.

Wat de natuurwetenschap ons vertelt en wat het sprookje ons duidelijk maakt, zijn symbolen van ons eigen leven. Ook onze levensboom heeft wortels die hem voeden. Maar onze wortels worden bedreigd door schadelijke stoffen of door een muis die eraan knaagt. Een muis staat in een droom altijd voor zorgen die aan ons knagen. En een muis staat voor twijfels. Veel mensen twijfelen of hun wortels hen wel dragen. Ze associëren met hun wortels te veel negatieve ervaringen die zij in hun kinderjaren hebben opgedaan. Maar wanneer wij niet vertrouwen op de wortels die wij van onze voorouders en van God hebben meegekregen, dan wordt eraan geknaagd. En dan kan onze levensboom geen gouden appels meer dragen. Dan verdort hij.

De natuur was de eerste leermeesteres van de mensen. De mensen zagen van oudsher in de natuur een symbool van hun eigen leven. De bloei en het verval in de natuur werden een symbool van het aanvaarden en van het loslaten, facetten die het menselijk leven zo duidelijk kenmerken. Mensen groeien op en ze ontwikkelen zich steeds meer tot de persoon die God in hen zag, wanneer ze zichzelf aanvaarden en zichzelf steeds weer loslaten.

Geneeskrachtige kruiden waren voor de mensen ook een symbool van hun eigen menswording. Koningskaarsen bijvoorbeeld gaven hun iets van hun waardigheid als mens. Rozen wezen hen op het

geheim van de liefde, een geheim dat in hun binnenste leeft. En de wortels van geneeskrachtige kruiden en de wortels van bomen en struiken werden een symbool van hun eigen leven.

Mensen wisten dat ze goede wortels nodig hebben om hun levensboom te laten opbloeien en om genezende elementen in die wortels voeding te laten vinden. Maar ze waren er zich ook van bewust dat hun wortels werden bedreigd. Wij mensen kunnen onszelf vernietigen wanneer wij uitsluitend op onze eigen problemen gefixeerd zijn. Maar ook schadelijke stoffen van buitenaf – bijvoorbeeld alles waarmee mensen ons kwetsen – kunnen deze wortels beschadigen. Vandaag de dag is het ook de mobiliteit die aan onze wortels knaagt. Wie te vaak van woonplaats verandert, wie zich op geen enkele plek thuis voelt, heeft ook grote moeite om zijn wortels te vinden. Hij heeft het gevoel helemaal geen wortels te hebben. Hij moet zich steeds weer aan de nieuwe woonplek aanpassen. Maar hij mist de wortels die hem voeden en hem kracht geven.

Daarom geloofden de mensen in de Oudheid dat wortels een tijd van bescherming nodig hebben, opdat ze de helende kracht uit de grond kunnen trekken. Deze tijd van bescherming is de periode van 1 november tot 2 februari. In deze drie maanden behoren de wortels toe aan Moeder Aarde. Voor ons christenen is het een bemoediging dat wij ons in deze tijd in alle stilte toevertrouwen aan God, opdat hij onze wortels kracht geeft en onze wortels reinigt.

De vroege kerk pakte de verlangens van de mensen op, verlangens die mensen koppelden aan de natuur. De vroege kerk zette op

1 november het feest van Allerheiligen, opdat wij in de heiligen onze wortels vinden en ook de naam gedenken die wij dragen. En de vroege kerk zette op 2 november het feest van Allerzielen, opdat wij in onze gestorven dierbaren onze wortels ontdekken.

Onze menselijke wortels liggen in de geschiedenis van onze voorouders. Beide feesten geven een antwoord op de verlangens die mensen in vroeger tijden koppelden aan hun wortels. De periode van 1 november tot 2 februari is een bijzondere tijd van bescherming voor onze wortels. De periode tot 2 februari was voor de Romeinen de tijd waarin volgens hen de dochter van Ceres, de godin van de groei, in de onderwereld verbleef. Het was dus een periode waarin de groei onder de grond in bijzondere mate werd gezegend. In deze tijd is het belangrijk dat wij ons onze wortels herinneren en met onze wortels in contact komen.

Toen ik nadacht over het thema ‘wortels’, schoten mij veel aspecten te binnen. In de eerste plaats is er het verlangen van veel mensen om een stamboom op te stellen voor hun familie. Ze willen graag te weten komen wie en wat hun voorouders waren. Ik bespeur zowel in mijn eigen familiekring alsook in gesprekken met andere mensen dat veel mensen in onze tijd bewust naar hun voorouders zoeken in de doopregisters van dorpen en steden, om na te vorsen wie deze voorouders waren en hoe zij hebben geleefd.

In de tweede plaats schoot mij een uitspraak van een psycholoog te binnen, die zei dat depressies dikwijls hun oorzaak vinden in het gevoel totaal ontworteld te zijn. Veel mensen in onze tijd zijn hun

wortels kwijtgeraakt. Ze zijn zich niet bewust van hun wortels. Ze proberen alleen in het nu te leven, zonder na te denken over hun verleden. Ze zijn als het ware afgesneden van het verleden. Wie echter zijn wortels niet kent, weet niet wat zijn levensboom nodig heeft om zijn goede vorm te vinden. En mij schoten veel bijbelpassages te binnen waarin wordt gesproken over wortels. Daarom wil ik mijn uiteenzettingen over onze wortels beginnen met een blik in de Bijbel.

WORTELS IN DE BIJBEL

De Bijbel heeft het – om de mens te beschrijven – vaak over wortels. Wanneer de mens geworteld is in de aarde, kan zijn levensboom vrucht dragen.

Juist in de hitte en de droogte van Palestina is een plant aangewezen op haar wortels. Wortels geven houvast en stevigheid. Maar het komt ook aan op de grond waarin de wortels zijn geplant. Goede grond is voor de Bijbel een bodem van gerechtigheid, waarin God de mens plant en waarin God ook het volk Israël heeft geplant. Maar er zijn ook mensen van wie de wortels slechts in schijn diep in de grond zijn verankerd. Hun wortels groeien echter niet diep in de bodem, maar deze mensen klampen zich met hun wortels aan stenen vast.

Het heeft helemaal geen nut wanneer deze mensen rebelleren tegen God. Dan rukt God hen samen met hun wortels uit de grond. Zo staat er bijvoorbeeld in het Oude Testament in het boek Job:

Toch gedijt hij, bloeiend in de zon, zijn loten spreiden zich over de tuin. Zijn wortels woekeren rond de stenen, ze dringen zelfs door de rotsen heen. Maar dan wordt hij weggerukt en men verloochent hem: 'Ik heb je nooit gezien.'

Job 8,16-18

Een andere passage beschrijft de goddeloze zo:

Zijn wortels verdrogen in de grond, zijn takken verdorren
in de lucht.

Job 18,16

Wie zijn wortels verloochent, snijdt zichzelf af van het leven. De Bijbel is ervan overtuigd dat destructief gedrag – daarvoor staat de uitdrukking ‘goddeloze’ – ook ons afsnijdt van onze gezonde wortels. Wij gedragen ons dan niet in overeenstemming met onze wortels, met ons diepste wezen.

Job had over zichzelf gedroomd dat zijn wortels tot in het water reiken (vgl. Job 29,19). Dit is een symbool van een vruchtbaar en geslaagd leven. Iets dergelijks wordt er in het boek Spreuken gezegd over rechtvaardige mensen:

Goddeloosheid brengt een mens ten val, de rechtvaardigen staan onwrikbaar geworteld.

Spreuken 12,3

Een vaste wortel die de stam houvast geeft en hem voorziet van de nodige levenssappen, is het symbool van iemand die op een goede manier leeft, die zich richt naar Gods geboden en op die manier recht doet aan zijn eigen wezen. De vaste wortel beschrijft iemand wiens leven vrucht draagt en die een zegen wordt voor andere

mensen. De psalmen vergelijken het volk Israël met een wijnstok die God heeft geplant:

U gaf hem een ruime plek, hij schoot wortel en vulde het land.

Psalm 80,10

Israël heeft diepe wortels gekregen, maar omdat het God de rug toekeerde, werd de wijnstok verwoest en de boom geveld. God geeft het volk een nieuwe belofte:

Maar uit de stronk van Isaï schiet een telg op, een scheut van zijn wortels komt tot bloei.

Jesaja 11,1

Israël zag in dit vers de belofte van de komende Messias. Van hem wordt er gezegd:

Op die dag zal de telg van Isaï als een vaandel voor alle volken staan. Dan zullen de volken hem zoeken en zijn woonplaats zal schitterend zijn.

Jesaja 11,10

De profeet Jesaja is ervan overtuigd dat heil niet simpelweg voortvloeit uit een prachtige boom. Juist wanneer takken breken en

bomen worden omgehakt, ontspringt er heil uit de wortels. Dat is een belofte, ook voor ons leven. Ook wanneer er van alles kapotgaat, onze wortels blijven in de aarde rusten. Uit die wortels kan steeds weer nieuw heil ontstaan.

De Messias die ons heil brengt, is tegelijkertijd een symbool van ons leven. Juist in situaties waarin iets in ons wordt afgesneden, kan er uit de wortel iets nieuws ontstaan. Des te belangrijker is het om de wortels in de aarde te laten zitten en ze te beschermen. In die wortels zit de belofte dat er ook in ons steeds weer iets nieuws kan opbloeien. Wat de Bijbel beschrijft met het beeld van de Messias die voortkomt uit de afgesneden loot van een wortel, dat maak ik steeds weer mee bij de pastorale begeleiding van mensen. Ik ontmoet bijvoorbeeld mensen die moeilijke kinderjaren hadden. Maar ze kunnen hun leven desondanks aan. Klaarblijkelijk hebben zij diepe wortels, waaruit zichzelf in dorre woestijnperiodes hun levenskracht kunnen betrekken.

Een Afrikaans verhaal laat zien dat juist moeilijkheden en kwetsende factoren van buitenaf ons soms dwingen om onze wortels dieper de grond in te boren. In dit verhaal gaat het om een slechte man die een zware steen op de kroon van een jonge palm legt om deze boom schade toe te brengen. Maar toen hij jaren later terugkwam, was juist deze palm de grootste en mooiste onder alle palmen. Want de steen had hem gedwongen om zijn wortels dieper de grond in te steken.

Wie door anderen wordt gekwetst, ontwikkelt dikwijls de energie

om zijn wortels niet alleen in de diepte van zijn levensgeschiedenis te boren, maar nog dieper – in de wortelgrond van God. Hij doorbreekt het puur psychologische niveau. Zijn wortels graven zich diep in, in het goddelijke domein. Daar krijgt hij een kracht die zijn boom hoger en mooier laat groeien dan andere bomen.